

עוזי ושות'

שום הישג של המדינה לא מילא השנה את אורחיה גאחה אמיתית כמו מכירת העוץ, ומוצרים אחרים של תעשיית הנשק הישראלית, למדינות אירופה, ובעיקר ל-גרמניה.

עיסקת הנשק הגרמנית פוצצה את הקואליציה הממשלתית וגרמה לויכוח סוער בציבור. אך לא היה מוטל בספק אף לרגע, כי האומה מתגאה בהצלחתה לייצר נשק הזוכה להערכה גרמנית.

מה מקורה של גאוה זו בלב עם הטוען כי הוא יורש עם הספר? מדוע מלהיב כלי הנשק את הדמיון הלאומי יותר מיצירה ספרותית או מוסיקלית? מדוע מצטיינת ישראל בייצור נשק יותר מאשר ביצירת תרבות?

נדמה כי התשובות לשאלות אלה מתגלמות באיש שהי עוזי נקרא על שמו, ושהפך על כן מועמד רציני לתואר איש השנה של תש"ל: רבסרן עוזי גל, ממציא התת-מקלע, שנולד לפני 36 שנים בעיר ויימאר שבגרמניה, ונקרא אז בשם גוטהארט גלאס.

לדברי עצמו, בילה את נעוריו בחברת שכניו, בני הפרו-סיים, שכלי הנשק עמדו במרכז חייהם מזה דורי דורות. גם כשעלה ארצה בביל 10 ועבר עם אביו למשק גיור, המשיך להקדיש את כל מרצו לנשק, נידון עלידי הבריטים לשבע שנות מאסר בעון סיפול בייצור נשק.

הצעיר המשופם, שנשא לאשה סרן של צבא הקבע, נראה ונוהג כצבר מושלם. הוא ממחיש את העובדה כי ישנן תכונות משותפות לאומה העברית החדשה ולעם הפרוסי — תכונות שהן אולי פרי תנאים היסטוריים דומים, הנאי התנחלות תוך מלחמה.

***

הצעירים ירדו הזקן עדה

זדם שום מאורע הקשור עם היחסים בין ישראל והעולם החיצוני לא יכול היה לספק לתש"ל את איש השנה. כי בשנה זו היו מופנות עיני המדינה פנימה, כלפי עצמה.

מבט זה לא התעכב על השטח המפלגתי. למרות מערכת בחירות שלמה להסתדרות והתחלה של מערכת בחירות לכנסת, לא יצרו המפלגות מאורעות גדולים, לא הפך אף מנהיג מפלגתי אחד לאיש השנה.

לקראת סוף השנה הצליח **מנחם בגין** להטיל את מוראו על יריביו. נאומיו משכו למעלה ממאה אלף איש, נסיונות מוקדמים של חקר דעת הקהל הבטיחו לו עליה ניכרת בבחירות. אולם בסוף תש"ל לא היה נראה כי עליה זו תהיה די גדולה כדי לחולל תמורה מהפכנית במערכת המפלגות. רק הבחירות עצמן — מאורע השייך לשנת תש"ך — יוכלו לאשר או להניח הנחה זו.

פלישה גדולה של עסקנים צעירים יחסית, בני עד 45, הוסיפה השנה גחון חדש לתמונה המפלגתית. לא רק דיין ופרס, אלא גם **אבנר אבנר** החליף את משרתו הלאומית ב"קריירה מפלגתית. אף מחוץ למסגרות המפלגתיות הישנות אולם אף לא אחד מכל אלה התקרב למעמד של איש השנה. היה נדמה כי התהליך הפוך: מבול של נאומים

מגן לשעת הצורך, לא כתורת-פלא לפתרון בעיות הקיום של המדינה.

***

שני ראשים בני גוף

גם זירת מדיניות החוץ לא סיפקה לשנת תש"ל את איש השנה.

המדיניות הישראלית הוסיפה להתנדנד על הגלים כספינה ללא הגה וללא קברניט. דבר והיפוכו שימשו בה בערבוביה. מעשה אחד פסל את השני. איש אף לא ידע אם בראשה עומד משרד החוץ או משרד הביטחון.

השנה נפתחה בוועידת פירנצה, נסיונו היפה של ג'ורג'ו לה פירה האיטלקי להביא לידי הידברות ראשונית בין ישראלים וערבים. היוזמה הקטנה והחיובית הפכה לפרשה בינלאומית כאשר החליט דויד בן-גוריון לשגר לפירנצה את **ראובן שיזרון**, אשר הערבים ראו בו את יוזה המדיניות האנטי-ערבית והפרואימפריאליסטית של ישראל.

שילוח פוצץ את הוועידה. הוא נפטר כעבור כמה חודשים. אולם הקו אותו סימל הוא — יותר מכל אדם אחר מלבד בן-גוריון — הקשר עם המערב והזיזול המוחלט באפשרות (ואולי אף בצורך) להגיע לכלל שלום במרחב — נשאר.

הפעולה החיובית ביותר של מדיניות החוץ היתה החזירה הסבלנית ורבת-המעוף למרחב המשתחרר של אפריקה ה"כושית. לרוע המזל לא נבעה פעולה זו מתפיסה כללית מגובשת — ובסוף תש"ל היה נראה כי תמיכתה הבלתי-מסוייגת של ישראל בצרפת, בניינין אלג'יריה והפיצוץ ה"אטומי באל-צ'חרה, תשים לאל פעולה יפה זו ותחזיר את ישראל למחנה הקולוניאלי השנוא.

על אף הופעתה האישית עטורת ההצלחה בכמה סיוורים מפרכים, לא יכלה **גודרה מאיר** לרשום לזכותה הישג של ממש. כמבצעת את מדיניות החוץ של דויד בן-גוריון, מנעה בלי ספק הרבה שגיאות. אך לא היה בכוחה (או ברצונה) ליוזם מדיניות אחרת. לא היא ולא איש מבין שגריריה, יכלו לתבוע לעצמם את תואר איש השנה.

***

עוזי, הצבר הפרוסי

גריד אחד של ישראל הלך השנה מחיל אל חיל. הוא לא הופיע ברשימת משרד החוץ, לא הגיש מעולם שום כתב-האמנה לשום מלך או נשיא. היה זה כלי-מתכת קטן וקטלני: תת-מקלע עוזי.

לאזרח הישראלי היתה זאת שנה שקטה-יחסית. פדיון לא עברו את הגבול בדרכם פנימה. עוצבות צה"ל לא עברו אותו בדרך החוצה. הבולמוס הרעשני של שנת-העשור עבר חלף לו.

שקט זה, ובעיקר העדרם של וועועים גדולים הבאים מן החוץ — זאת היתה העובדה העיקרית והחיובית ביותר של תש"ל. אחרי שנים של סערות, בהן התנדנדה המדינה ממשבר למשבר, זכתה המדינה לפחות להפסקת-נופש.

אולי בפעם הראשונה מאז קומה, היתה למדינה השגות להפנות את המבט פנימה, להביט בעצמה, לשקול ללא היסטריה את מעולותיה ומגרעותיה, את הסיכויים ואת הסכנות המצפים לה בהמשך הדרך.

בתום שנת תש"ל לא היתה לאזרח הישראלי כל סיבה להיות מיואש או מדוכא. גם לא היתה לו סיבה מיוחדת לצהלה. הוא דמה לאדם המביט מבט חטוף אחורה, והנועץ את עיניו בדרך אשר לפניו, בידעו כי היתה קשה, ובכסחו כי יתגבר איכשהו על מכשוליה.

***

פארודיות במחונות

איש השנה של תש"ל לא יכול היה לבוא משורות אנטי-הבטחון. כי חזית הבטחון, המספקת בדרך-כלל את עיקר המאורעות לאזרח הישראלי, שקטה השנה. הסיבה לכך היתה גם חיצונית, גם פנימית.

העולם הערבי היה עסוק מדי בבעיותיו שלו, מכדי שיוכל להקדיש תשומת-לב רבה לישראל. כמעט כל הערבים החשו בים הסכמי בו את בעית ישראל יש לפתור — כך או אחרת — רק אחרי שהעולם הערבי יפתור את הבעיות ההיסטוריות הפנימיות שלו: בעית האיחוד הערבי, בעית השיחרור של החלקים שנשארו משועבדים, בעית המשטר החברתי הפנימי.

במידה שישראל הופיעה בכלל בתחנות-השידור ובנאומים של מנהיגי ערב, הרי שימשה רק כדור-משחק במאבק בין האסכולות הערביות הלאומיות השונות לבין עצמן.

לסיבה חיצונית זו, שגרמה לירידת המתח, נוספה סיבה פנימית. אנטי-הבטחון של ישראל, שגרמו בעצמם במידה רבה להעלאת המתח בשנים עברו, הפנו את מרצם לכיוונים אחרים, פחות מסוכנים למדינה. **מלש"ה רייך**, איש השנה של תש"ל, שגרם בעבר ביוזמתו שלו להתלקחות רבות, פנה לזירה המפלגתית, השאיר את צה"ל בידי רמטכ"ל שקט וממושמע. **שמעון פרס** הלך, באיחור-מה, באותה דרך.

כך הצטמצמו מאורעות-הבטחון של תש"ל לכמה מאורעות סתמיים. הם היו כמעט פארודיה למתח הגבוה של השנים הקודמות.

פארודיה כזאת היה גיוס-התפתע בקול-ישראל, שהבהיל את כל המדינה, גרם לפארכה של הכרזות פטריוטיות וקריאות חגור מלחמתיות בכנסת, מבלי שאיש מן המכריזים ידע נגד מי מתגייס צה"ל ולשם מה.

משנסתבר כי היתה זאת בהלת-שוא, נדמו הקולות ב"בושה. שני אלופי צה"ל, **יהושפט (פטי"ו) הררכבי** ו**מאיר זורע**, הועברו עליידי שר-הבטחון מתפקידיהם, כשהם מלווים עליידי אהדת הציבור, שראה בהם שעירים לעזאזל לכפר על עונות שר-הבטחון עצמו היה אחראי להם.

פארודיה בטחונית שניה סופקה עליידי פרשת אינגה סופט, אוניית-המבחן שלא העמידה במבחן איש מלבד את שולחיה. הפירסומת הרעשנית והמכוננת שקדמה לשיגורה הכריחה את גמאל עבד אל-נאצר לעצרה, פן ייראה בעיני העולם הערבי כמוג'יב. אחרי שלב זה היה צריך לבוא השלב השני, כמתוכנן. ואז נתברר כי איש לא תיכנן שלב שני. האוניה נשלחה לסואץ סתם כך, מבלי שמישהו קבע מראש מה יקרה כאשר תיעצר.

מי היה אחראי לכך? הכל הכחישו את אשמתם. ראש-הממשלה ושרת-החוץ הודיעו כי בכלל לא שמעו מראש על שיגור האוניה — בשעה שדובריהם דאגו להודיע על כך מראש לכל ילד במדינה ובמרחב. בסוף תש"ל עוד התנדנדה האוניה הדנית האומללה במימי פורט-סעיד, מבלי שאיש ידע לשם מה ועד מתי. איש גם לא ידע איך לשים קץ לפרשה.

התלהבות חולפת תקפה את הציבור כאשר הודיע דויד בן-גוריון בגאחה שפקד על המטה הסללי של צה"ל להוציא את אחת משתי הפריגאטות, שהיו כלואות במפרץ אילת, כדי למסרה באוקיינוס ההודי לקונים הצבילוניים. גם זאת היתה התלהבות עגומה במקצת, כי היא הוכיחה רק עד כמה הראינה הימצאות הפריגאטות במפרץ הצר את הממשלה והציבור.

מאחר שאותה ממשלה ראתה בשעתה בהכנסת הפריגאטות למפרץ נצחון גדול, היתה ההתלהבות השניה כמעט פארודיה על הראשונה.

פרשת אינגה סופט ופרשת הפריגאטות הוכיחו סופית כי מיבצע-סיני לא הביא תועלת. יתכן כי הוכחה סופית זו היתה הלך הבטחוני העיקרי של תש"ל. יתכן גם שהוא אשר גרם לירידת המתח בזירה הבטחונית. סוף-סוף הבינו הכל כי העמיד לא יוכרע בזירה זו.

צה"ל נשאר קרוב מאד ללב ההמונים. אולם בהדרגה חזו ותפס את מקומו האמיתי בהכרה הלאומית — כמכשיר-

